

Секрет китайців не розгадали, та Європу здивували

Українська порцеляна, секрети виготовлення якої всіляко оберігалися, має волинське коріння. Саме в Корці, Баранівці, Городниці, Полонному розвивалось виробництво вітчизняного посуду.

Днями в Луцькому видавництві “Медіа” вийшло в світ науково-популярне видання “Порцеляна”. Це перший випуск із нової серії “Колекції Волинського краєзнавчого музею”, що започаткував популяризацію музейних надбань. Книга представляє збірку порцеляни XIX-початку XX століть, яка нараховує майже 300 одиниць. Гарно ілюстроване видання (автор – працівник музею Тамара Садовник) неодмінно викличе інтерес як у фахівців, так і в усіх, котрі люблять красу і небайдужі до пам’яток старовини. Отже, це ще один привід детально розповісти про першу українську мануфактуру, що виникла на берегах тихоплинного Корчика 220 років тому і започаткувала випуск не лише потрібного у побуті атрибуту, але й цінного жанру художньо-вжиткової культури, принесла славу літописному містечку.

Українська порцеляна “народилася” в Корці

Виробництво порцеляни започатковано у Китаї (III століття н.е.-VII ст.н.е.). Вперше такі вироби завезли в Європу лише у XIII столітті. Спочатку як предмети розкоші, що викликали захоплення і подив вишуканістю форм, пластичністю, насиченістю барв, незвичністю декоративного вирішення. Особливо вражали прозорість і блиск глазури, твердість. Підвищений інтерес викликали високі ціни та легенди, пов’язані з історією відкриття порцеляни. Тому були неодноразові спроби проникнути в таємницю матеріалу, оволодіти секретами “білого золота”. Але численні спроби в багатьох європейських країнах створити його в лабораторії впродовж декількох століть нічого не дали. Щоправда, своєрідна “Китайська лихоманка” сприяла розвитку європейської кераміки, появі “псевдопорцелянових” мас в Італії, Голландії, Саксонії. Так, у 1708 році придворному алхіміку саксонського курфюрста Йоганну Бетнеру вдалося отримати з місцевих матеріалів тверду порцеляну, а в 1710 році створено першу в Європі порцелянову мануфактуру в Мейсені. Невдовзі виникли аналогічні виробництва в Австрії й Росії.

Перша мануфактура з виготовлення порцеляни в Україні функціонувала в Корці в кінці XVIII – на початку XIX століть завдяки магнату Юзефу Чарторийському. Освіту князь здобував за кордоном – у Саксонії. Там він і ознайомився з виробництвом німецької порцеляни. Великий землевласник дійшов висновку, що таку справу можна “розкрутити” у власних володіннях, маючи дешеву робочу силу – кріпаків, залучивши вільнонайманих іноземних спеціалістів і, звичайно, кошти. А головне – на берегах Корчика чекали свого часу немалі запаси каоліну (білої глини, яка є складовою для виробництва порцеляни). Феодал запросив із французького Мейсона в наше місто досвідчених братів Франтішка та Міхала Мезерів.

Находили й замовлення від коронованих осіб

Починали Мезери, з чистого аркуша. Наприкінці XVIII століття невелике волинське поселення стало не лише важливим торговим та ремісничим, а й промисловим центром в нашому краї. Тоді тут діяли полотняна, суконна, тютюнова бавовняна, шкіряна фабрики. І серед споріднених підприємств Волинської губернії Корецька мануфактура була не на останньому місці. Але найбільшу славу містечку принесла якраз фарфорово-фаянсова фабрика. До організації підприємства взялися після того, як закордонні експерти підтвердили високу якість каоліну, піску, гіпсу, кварцу, шпату. Створили акціонерне товариство “Компанія фабрики в Корці”, маючи стартовий капітал від продажу 22 акцій вартістю 1000 злотих кожна. Почали з виробництва фаянсу, що дало можливість розширити підприємство, збільшити до 1000 кількість акцій. На фабриці працювали 1000 робітників. Маючи від фаянсу 300 злотих прибутку на кожну акцію, уже через п’ять років діяли 36 верстатів, на яких отримували порцеляновий посуд, його оздоблювали 73 талановиті художники. Для порівняння: на Севрській мануфактурі працювали 100 чоловік, на порцелянових заводах у Петербурзі та Відні – по 220. Поліська порцеляна швидко стала популярною, бо якістю не поступалася відомим саксонським виробам. Недаремно підприємство відкрило свої склади-магазини у Варшаві, Бердичеві, Константинові. У 1800 році наші земляки виготовили 28985 одиниць посуду, а у 1811 році реалізували у півтора рази більше продукції. Вироби з клеймом “Всевидюче око” в трикутнику та словом “Корець” експонувались на багатьох виставках, зокрема на Петербурзькій (1828) та Московській (1830). Вони швидко розходилися у Польщі, Молдавії, Росії. Окремі зразки корецької порцеляни пережили свій вік: їх і зараз побачите в музеях Парижа, Варшави, Санкт-Петербурга, Москви, Києва, Полтави та багатьох інших міст. Надходили замовлення навіть від коронованих осіб. Так, російська імператриця Катерина II

за виготовлений тут кавовий сервіз на 12 персон щедро нагородила директора Франтішека Мезера золотою табакеркою з багато оправленим власним портретом та Художника Казимира Собінського (100 дукатами).

Корецька порцеляна була твердою, крупнозернистою, переважно білого чи кремового кольору. І надзвичайно міцною завдяки великому вмісту титану. Спершу відчувався вплив іноземних розписувачів. Але завідуючий художньою майстернею Казимир Собінський прагнув, щоб тутешні вироби мали “своє лице”. У цьому йому допомагали місцеві розписувачі, серед яких вирізнялись Антон Гаєвський, Георгій Хомицький, Фрім Блюман. І майстри пензля були учнями відомого на той час у творчому світі мініатюриста Фредеріка Смуглевича.

Василь ЯНОШІ,

Корецький район.

Взято з : <http://provinciyka.rv.ua/12716-sekret-kitajjcv-ne-rozgadali-ta-vropu.html>